

knowledgeable sage villagers on embroidery and eight representatives from related organizations, such as educational institutions, local administration organizations, and public departments. Data were collected by observation, in-depth interviews, and focus group discussion. Content analysis was employed, and a conclusion was made using a descriptive method. The research revealed that the social capital as the community potential, affecting the embroidery identity development of the Tai Dam Ethnic Group in Don Mali Village, Suratthani Province, comprised of network, trust, culture, ability of people and leaders, social relations, knowledge and wisdom, grouping, institutions, cooperation, and norm. These aspects of social capital, such as the network from being relatives, directly affect how embroidery knowledge is passed on. Supported by having leaders promote cultural expression could bring links to cooperation at the community level. Moreover, the connection between individuals and organizations was the factor that drove and promoted development based on social capital. Notable, the development of embroidery identities, which the community paid attention to pass on the knowledge and local wisdom to the community's members, children, and teenagers, was the factor that instructed people and led to the creation of community potential affecting the development of embroidery identities. This aimed to maintain and develop the operation of value preservation, which consisted of cultural heritage and local wisdom upgrades based on the community's needs and participation.

Keywords: Social Capital, Community Potential, Identities, Embroidery, Tai Dam Ethnic Group

บทนำ

การศึกษาศักยภาพของชุมชน เป็นการดำเนินการตามแนวคิดของการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งหรือการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจในฐานะของการพัฒนากระแสทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน การพัฒนาศักยภาพของผู้คนในชุมชน การพัฒนาอย่างสมดุลทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อันเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่เป็นการเสนอทางเลือกใหม่ในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศตามแนวคิดการพัฒนากระแสหลัก ที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคมมากนัก จึงมีการนำแนวคิดที่มุ่งแก้ไขปัญหาด้านสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมศักยภาพและพลังของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมทั้งมิติด้านวัฒนธรรมมาเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา เนื่องจากการที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เป็นองค์รวม เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของผู้คน มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อของผู้คน การสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับมิติต่างๆ สามารถนำมาใช้ในการสร้างความมั่นคง แก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตทั้งในระดับชุมชน และระดับชาติ (นันทวัช นุนารณ, 2560) แม้ว่า แนวทางการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ชุมชนต้องยอมรับและนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน แต่ในขณะเดียวกัน ชุมชนยังมีการสร้างความเข้มแข็งเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยการนำศักยภาพของชุมชนบนพื้นฐานของแนวคิดทุนทางสังคม มาใช้กำหนดแนวทางการพัฒนา ที่มีการศึกษา ค้นพบว่า องค์ประกอบของทุนทางสังคม จำนวน 10 องค์ประกอบ คือ 1) เครือข่าย 2) ความไว้วางใจ 3) วัฒนธรรม 4) สมรรถนะของคนและผู้นำ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม 6) องค์ความรู้และภูมิปัญญา 7) กลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม 8) สถาบัน 9) ความร่วมมือ และ 10) บรรทัดฐาน มีการนำมาใช้ในการพัฒนา ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้าน

สังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านการเมือง การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาในระดับครอบครัว (นฤมล ชุนวิชัยและเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี, 2566) เช่นเดียวกับผลจากการศึกษาของสมคิด ทับทิม แสดงให้เห็นถึงรูปธรรมแห่งความสำเร็จของการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนช่องป่า ตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยทุนทางสังคม ประกอบด้วย การที่ชุมชนมีทุนทางสังคมด้านความเชื่อถือไว้วางใจต่อผู้นำชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีความร่วมมือ ความรักสามัคคี มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านประเพณี วัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข และเมื่อพิจารณาในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ที่มีประวัติศาสตร์การเดินทางเข้ามาในประเทศไทย การตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงออกซึ่งการมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น (สมคิด ทับทิม, 2562) ดังข้อมูลที่มีการบันทึกโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การเดินทางของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมในประเทศเวียดนามเดินทางเข้ามาในประเทศไทย สมัยกรุงธนบุรี ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แม้ว่า สถานการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม จะมีความเปลี่ยนแปลงไป แต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ยังคงรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ พื้นฟูและธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2566)

การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เนื่องจาก ศักยภาพของชุมชน เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรและทุนทางสังคมอื่นๆ ของชุมชน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม แนวปฏิบัติของคนในชุมชน การรวมกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและการแก้ไขปัญหา ดังที่ ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี กล่าวเกี่ยวกับทุนทางสังคม ในฐานะของสินทรัพย์สาธารณะที่มีคุณค่าของชุมชน สังคม เกิดขึ้นจากการสั่งสมของมนุษย์ ปรากฏออกมาในลักษณะของบรรทัดฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการเป็นทุนขั้นพื้นฐานของชุมชน สังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านสิ่งแวดล้อม (ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี, 2559) สอดคล้องกับที่ Hanifan กล่าวถึงความสำคัญของทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญต่อบุคคล ในการตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตในสังคม ความสำคัญต่อสังคม (Hanifan, L.J., 1916) ในการส่งผลต่อการมีศักยภาพของชุมชน การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยในการพัฒนาชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาทุนทางสังคมของชุมชน การศึกษาชุมชนในฐานะของการมีวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ ศักยภาพในการพัฒนา ตามแนวคิดการศึกษาชุมชนแนววัฒนธรรมชุมชน ที่จะต้องให้ความสำคัญกับจิตใจ การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือกันของคนในชุมชน หรือการนำทุนทางสังคมอื่นๆ เช่น ความไว้วางใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน มาใช้ในการศึกษาและอธิบาย เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ทำความเข้าใจระบบคิด ระบบคุณค่า วิถีชีวิต โครงสร้าง สภาวะที่เกิดขึ้นของชุมชน อันจะนำมาซึ่งการเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน และการแสดงออกซึ่งความมีศักยภาพของคนในชุมชน ในฐานะของปัจจัยหรือพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนบนฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ (อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์, 2561)

การนำทุนทางสังคมมาใช้เป็นปัจจัยในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน นับว่า เป็นการดำเนินการที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการพัฒนาคน การนำเอาศักยภาพของคนและชุมชนมาเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา ดังเช่น งานศึกษาของหทัยชนก คะตะสมบุรณ์ ที่สรุปให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง การสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในฐานะรากฐานของสังคม โดยชุมชนจะต้องมีความมั่นคงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความมั่นคงด้านสังคม เช่น การที่คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนร่วมกันเผยแพร่ สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้ง การมีความมั่นคงด้านวัฒนธรรม เช่น

การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และการมีความมั่นคงด้านจิตใจ เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการแก้ไขปัญหาของชุมชน (หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, 2563)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หมู่บ้านดอนมะลิ เป็นพื้นที่แรกในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ.2497 ภายในชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ การดำเนินชีวิตตามแบบแผนทางวัฒนธรรม โดยมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไทยดำ การเคารพนับถือหมอผู้ประกอบพิธีกรรม เช่น หมอเสน มีการรวมกลุ่มเยาวชนสืบสานวัฒนธรรม มีครูภูมิปัญญาด้านงานช่าง งานฝีมือ ส่งผลให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ฤกษ์ณะ ทองแก้ว, 2561) เป็นกลุ่มบุคคลหรือชุมชนที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนากลุ่มหรือชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตบนฐานของการมีทุนทางสังคม โดยเฉพาะมิติของทุนทางสังคมในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านสังคม ดังเช่น การที่บุคคลมีความสัมพันธ์และการกระทำต่อกันทางสังคมด้วยความรัก ความผูกพัน ความเป็นเครือญาติ ความไว้วางใจ การพึ่งพา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในฐานะบุคคลกลุ่มเดียวกัน ความโดดเด่นด้านการปกครอง ที่มีการเคารพนับถือผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้อาวุโสภายในชุมชนที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของผู้คน เช่น องค์หมอ ครูภูมิปัญญา ความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมที่มีการการยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีในรูปแบบเดียวกัน การมีความเชื่อ การแสดงออกทางประเพณี การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ที่นับว่า เป็นทุนทางสังคมที่เป็นศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาในมิติของการขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่ม เนื่องด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทุนทางสังคมในด้านการมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปักผ้า และการมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านการลวดลายการปักที่มีความเชื่อมโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การบอกเล่าความหมาย ความเชื่อของผู้คนที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและแบบแผนทางวัฒนธรรม ตลอดจน มีการใช้ประโยชน์จากผ้าปักในรูปแบบต่างๆ เช่น เสื้อ ผ้าเปียวหรือผ้าสไบ ในการเข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีที่สำคัญของกลุ่ม อีกทั้ง การที่ชุมชนมีความต้องการให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม ควบคู่กับการอนุรักษ์ และการเผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและการพึ่งพาตนเองได้ของคนในชุมชนในอนาคต (สุเดช หมูกอง, 2562) จึงจะต้องมีการศึกษาทุนทางสังคมเพื่อแสดงถึงศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ประกอบกับ การดำเนินการในลักษณะของการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศในยุคของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่มีการผลิตสินค้าและบริการบนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ส่งผลให้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ สามารถนำองค์ความรู้ด้านการปักผ้าที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มาสู่การใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น การถ่ายทอด ส่งต่อองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นหรือการถ่ายทอดจากผู้รู้ ครูภูมิปัญญามาสู่บุตรหลานในชุมชนและผู้สนใจ ภายใต้การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ของหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย ตลอดจนการยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีความร่วมสมัย สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์และความต้องการของผู้บริโภคในยุคสมัยปัจจุบัน ที่จะส่งผลต่อการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การแก้ไขปัญหาของชุมชนในด้านการขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ การสร้างความตระหนักเห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพ สร้างรายได้จากการปักผ้า มีผลิตภัณฑ์ของชุมชน อีกทั้ง การนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนการพัฒนาในระดับประเทศ ในการบูรณาการการพัฒนาทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจควบคู่กัน บนพื้นฐานของการพัฒนาจากรากฐานทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทุนทางสังคม ในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัย ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยคัดเลือกผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการปักผ้า ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน คัดเลือกผู้ที่เป็นผู้นำ แกนนำชุมชน อีกทั้งบุคคลที่เข้ามามีบทบาท มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 8 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยเกี่ยวข้อง รวมถึง เอกสาร ตำราที่เกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 3.2 การสร้างแบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม
 - 3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในด้านความครอบคลุมด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของข้อคำถาม ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลและแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยศึกษารวบรวมจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับบริบทชุมชน และการศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ และทำการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามแนวคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ อธิบายเนื้อหาเพื่อตอบคำถามการวิจัย และสรุปเนื้อหาโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ มีทุนทางสังคม จำนวน 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เครือข่าย 2) ความไว้วางใจ 3) วัฒนธรรม 4) สมรรถนะของคนและผู้นำ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม 6) องค์ความรู้และภูมิปัญญา 7) กลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม 8) สถาบัน 9) ความร่วมมือ และ 10) บรรทัดฐาน โดยทุนทางสังคมเหล่านี้ ล้วนมีศักยภาพที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ทูตทางสังคมด้านเครือข่าย กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการเชื่อมโยงการทำงานในลักษณะเครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ที่มีการก่อตัวขึ้นจากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใกล้ชิด ไว้วางใจต่อกัน การอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน มีการขยายตัวการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของความเป็นเครือญาติ ภายใต้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ มีความผูกพันกันในระดับสูง มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ส่งผลให้มีรูปธรรมที่เกิดจากความ เป็นเครือข่ายที่มีความมั่นคงในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมในเชิงวัฒนธรรมและประเพณี ที่มีการเชื่อมโยงบุคคลทั้งกลุ่มครุภูมิปัญญา เด็กและเยาวชน มาร่วมเรียนรู้สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมร่วมกัน กอปรกับ การมีเครือข่ายที่เป็นทางการ ที่มีการก่อตัวขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชนกับกลุ่ม องค์กร สถาบันต่างๆ ทางสังคม ทำให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษาทั้งในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามาร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ดังเช่น การที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนให้มีการจัดงานเพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การจำหน่ายสินค้า การฝึกอบรม จากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม และองค์การบริหารส่วนตำบลกรูด การสนับสนุนการฝึกอบรมครุภูมิปัญญารุ่นใหม่ การขึ้นทะเบียนศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตลอดจนการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันอย่างต่อเนื่องของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) (ภัสรา รุ่งพันธ์, 2567) และการที่โรงเรียนบ้านไทรงาม ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ภายในชุมชน มีการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงและส่งเสริมองค์ความรู้ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ โดยการจัดให้มีชั่วโมงกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำจากครุภูมิปัญญา การส่งเสริมให้มีการจัดโครงการวัฒนธรรมไทดำ การส่งเสริมกิจกรรมการแสดงรำแคนอย่าง การนำนักเรียนไปแสดงเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมชาวไทดำให้กับนักเรียนในโรงเรียนอื่นๆ (ชญาณี สาริพัฒน์, 2567)

2. ทูตทางสังคมด้านความไว้วางใจ แบบแผนการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความโดดเด่นของการอยู่ร่วมกันหรือการกระทำที่แสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมที่แสดงออกถึงการมีความรัก ความสนิทสนม ความสามัคคีในชุมชน ความเป็นกลุ่มเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน การนับถือ ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำอาวุโส ครุภูมิปัญญา การช่วยเหลือ ร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชน เช่น การจัดโครงการประเพณีสงกรานต์ ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทดำ ปี 2567 ณ วัดดอนมะลิ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2567 ตลอดจน การมีความสัมพันธ์กับผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน นายองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การมีความเชื่อมั่นในการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการร่วมกันพัฒนาชุมชน ดังที่ ภัสรา รุ่งพันธ์ กล่าวว่า “มีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน” (ภัสรา รุ่งพันธ์, 2567)

3. ทูตทางสังคมด้านวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมด้านภาษาที่มีทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด ศิลปะการแสดงรำแคนอย่าง วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นความรู้สึกรักใคร่ เช่น การมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ องค์หมอ การประกอบประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพฤติกรรม เช่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ เช่น ลายผ้า ทรงผม ลักษณะการแต่งกาย และความโดดเด่นด้านอาหาร เช่น จูบผัก แกงหน่อไม้ น้ำพริกปลาร้า เป็นต้น (เรียม พิงยาง, 2567) โดยทูตทางสังคมด้านวัฒนธรรมของชุมชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีองค์ความรู้ด้านลายผ้า การมีความสามารถในการเย็บ การปักผ้า สามารถนำมาสู่การพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ทั้งในด้านการพัฒนาเด็ก เยาวชน การอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาอาชีพ การสร้างรายได้ โดยมีแนวทางในการพัฒนาโดยการถ่ายทอด การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งต่อองค์ความรู้จากครูภูมิปัญญา ดังที่ ภัสรา รุ้พันธ์ กล่าวว่า “มีการถ่ายทอดผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างครูภูมิปัญญาผู้อาวุโส มายังลูกหลาน และการเชื่อมโยง การประสานความร่วมมือทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนระหว่างครูภูมิปัญญาผ่านตลาดภูมิปัญญาและการออกแบบ พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญา การจัดกระบวนการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และการสร้างอาชีพ” (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567)

4. ทูทางสังคมด้านสมรรถนะของคนและผู้นำ ทูทางสังคมด้านผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย ผู้นำทั้งที่ไม่เป็นทางการและผู้นำที่เป็นทางการ ที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เนื่องด้วย การที่ผู้นำทั้งสองประเภท เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณสมบัติ มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนและการดำเนินการในลักษณะของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยมีแนวทางในการพัฒนาในลักษณะของการที่ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ หรือผู้อาวุโส เช่น ตาคูณ บัวแก้ว ผู้ซึ่งเป็นองค์หมอ ครูภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม และภาษาไทดำ และการมีครูภูมิปัญญาด้านลายผ้า เช่น ยายพรหม บัวแก้ว ยายเรียม พึ่งยาง ยายวงศ์ สระทองแป้น ยายป้อย ถ้อยทัด และยายเหลื่อ ศรีสุวรรณ ซึ่งผู้นำหรือครูภูมิปัญญาเหล่านี้ เป็นผู้ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาในองค์ความรู้และครูบาอาจารย์ และมีความตั้งใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกหลานมาอย่างต่อเนื่อง และการมีผู้นำที่เป็นทางการในการร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เช่น การที่ชุมชนมีผู้นำในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับมิติด้านวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนามิติอื่นๆ และเข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอมฤต นิจอคม ที่กล่าวว่า “ตั้งใจที่จะส่งเสริม ผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในพื้นที่ ได้มีการแสดงออก คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมตลอดไป” (อมฤต นิจอคม, 2567)

5. ทูทางสังคมด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความโดดเด่นในการแสดงออกถึงลักษณะพิเศษของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ คือ การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน มีการรวมกลุ่ม การรวมตัวกันบนพื้นฐานของความรัก ความเป็นญาติพี่น้อง ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่มีความผูกพันและการพึ่งพาอาศัย การช่วยเหลือกันในระดับสูง โดยความโดดเด่นด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ จะเห็นได้จากคำกล่าวที่ภัสรา รุ้พันธ์ กล่าวว่า “คนไทดำ ให้ความสำคัญกับรากเหง้า เป็นตัวยึดโยงตัวตน ยึดโยงเครือข่ายให้มั่นคง แข็งแรง” (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567) และสิ่งที่ค้นพบจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการแสดงออกทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้นับในชุมชนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม การช่วยเหลือ การแบ่งงานกันทำ ความรับผิดชอบ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบนพื้นฐานของความมีจิตสำนึกแห่งการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ความมีจิตสำนึกต่อวัฒนธรรมของตน ตลอดจน การแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ที่มาร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะเครือข่ายที่มาจากต่างชุมชน รวมทั้ง หน่วยงานต่างๆ ที่แสดงออกถึงการมีสัมพันธ์ทางสังคมกันเป็นอย่างดี ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า ที่ทุกองค์ประกอบของความสัมพันธ์ทางสังคมจะเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

6. ทูทางสังคมด้านองค์ความรู้และภูมิปัญญา ทูทางสังคมประการสำคัญอีกประการที่มีความโดดเด่น การแสดงออกซึ่งศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การที่กลุ่มมีการคิดค้น การสืบทอดและการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินชีวิต การปรับตัวและการแก้ไขปัญหาและการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการสำคัญที่มีการสืบทอดผ่านการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างครูภูมิปัญญากับเด็กและเยาวชน การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถาบันการศึกษา และการจัดทำฐานการเรียนรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ณ บ้านไทดำและศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำผ่านการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาข้อมูลผ่านนิทรรศการ คือ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทดำ เอกลักษณ์ของบ้านไทดำ ภาษาไทดำ ลายผ้าไทดำ อาหารไทดำ และการแสดงของชาวไทดำ (ภัสรา ฐิพันธ์, 2567) โดยองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทดำ ทั้งการตระหนักในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความภาคภูมิใจ การบอกกล่าวแก่ลูกหลานและผู้สนใจ ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เนื่องจาก องค์ความรู้และภูมิปัญญา มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ ดังคำกล่าวของสุเดช หมุกอง ที่กล่าวว่า “ภูมิปัญญาของชุมชน มีผลต่อการพัฒนาทั้งด้านการสืบสานวัฒนธรรม การพัฒนาด้านสังคม ในการรวมกลุ่ม การเผยแพร่แลกเปลี่ยนและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ในการพัฒนา ต่อยอดด้านอาชีพ สินค้าชุมชน ตลอดจนงานการสานต่อตลาดภูมิปัญญาที่เคยจัดตั้งขึ้นในชุมชน” (สุเดช หมุกอง, 2562)

7. ทูทางสังคมด้านกลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม สมาชิกชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการรวมกลุ่มดำเนินการเพื่อสืบสานคุณค่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มในการแสดงออกซึ่งศักยภาพของชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาไทดำ ที่ประกอบด้วย บุคคลรุ่นเด็ก เยาวชน วัยทำงานและรุ่นอาวุโส หรือ ผู้สูงอายุ รวมทั้ง การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การนำทรัพยากรในชุมชนมาแปรรูป ต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าและการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน ดังเช่น มีการรวมกลุ่มของสตรี เพื่อสร้างรายได้ พัฒนาอาชีพเสริมในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนบ้านทับชัน ที่มีการผลิตปลาต้ม ปลาต้มกรอบ ปลาตุ๋น และสามารถต่อยอดสู่การเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน (ภัสรา ฐิพันธ์, 2567) สามารถนำมาสู่การพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เนื่องจาก การมีกลุ่มที่มีความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นจากการเล็งเห็นความสำคัญของสมาชิกในชุมชน การสืบสานวัฒนธรรมของกลุ่ม ดังเช่น การมีกลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาไทดำ ตลอดจนการมีศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน และบุคคลภายนอกที่สนใจ อันส่งผลต่อการถ่ายทอด การแสดงออกทางวัฒนธรรม และการสืบสาน การพัฒนาการยกระดับการปักผ้าโดยสมาชิกกลุ่ม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คงอยู่สืบต่อไป

8. ทูทางสังคมด้านสถาบันทางสังคม ศักยภาพด้านสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรากฏความโดดเด่นในด้านของการเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นแบบแผนของการกระทำหรือแบบแผนแห่งพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจและการยอมรับร่วมกัน ดังเช่น การที่สมาชิกในชุมชนมีการยึดถือแนวปฏิบัติตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น การนับถือบรรพบุรุษ สิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ปรากฏผ่านการประกอบพิธีกรรม การแต่งกายที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทำให้สมาชิกในชุมชนมีการดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกันที่หล่อหลอมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการอาศัยอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของการเคารพ การมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน และการมีองค์ประกอบของสถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษา ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนมุมมอง การพัฒนาเด็กและเยาวชนบนพื้นฐานของรากเหง้าทางวัฒนธรรม สถาบันศาสนาในฐานะของแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจและการทำงานร่วมกันกับชุมชน การเปิดพื้นที่ให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้หรือบ้านไทดำและศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ สถาบันการเมืองการ

ปกครอง และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามาส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนงบประมาณ (สุเดช หมุกทอง, 2562) ศักยภาพด้านสถาบันทางสังคม จึงเป็นพลังหรือศักยภาพที่สำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ตลอดจนการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชน โดยมีแนวทางในการปลูกฝังแนวปฏิบัติตามความเชื่อของกลุ่มให้กับสมาชิกในชุมชนในมิติต่างๆ ประกอบกับการขับเคลื่อนร่วมกันสถาบันทางสังคมที่เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดกิจกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

9. ทูทางสังคมด้านความร่วมมือ การดำเนินการเพื่อการพัฒนาหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชน ให้ความร่วมมือ หรือ การที่สมาชิกเห็นความสำคัญ มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การแก้ไขปัญหาของชุมชน ส่งผลให้สมาชิกของชุมชนโดยส่วนใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม จึงเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด การวางแผน จนถึงกระบวนการดำเนินการและการประเมินผลสำเร็จ โดยมีสมาชิกทุกช่วงวัยและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน และการประสานหน้าที่เพื่อให้กิจกรรมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนด ทูทางสังคมด้านความร่วมมือ ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ดังเช่น การจัดตั้งตลาดภูมิปัญญา ชุมชนมีจุดมุ่งหมายในการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนบนฐานภูมิปัญญา ตลอดจน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาอาชีพ การแสดงออกทางวัฒนธรรม การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม การแสดงนิทรรศการ การออกแบบฐานการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งในการดำเนินการ ชุมชนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างสมาชิกในชุมชนและความร่วมมือกับกลุ่มบุคคลสถาบันการศึกษาในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบล และมีการดำเนินการในลักษณะของการเปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การดำเนินงานและการสรุปผลการจัดการเรียนรู้ (ภัสรา ฐิพันธ์, 2567)

10. ทูทางสังคมด้านบรรทัดฐาน ภาพลักษณ์หรือสิ่งบ่งบอกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากการที่ชุมชนมีการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกัน บนพื้นฐานของการมีบรรทัดฐานหรือแนวปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งบรรทัดฐานของชุมชน เกิดขึ้นทั้งจากการถ่ายทอด และกระบวนการเรียนรู้ การขัดเกลาทางสังคมจากรุ่นสู่รุ่น ที่มีการสืบทอดและการยอมรับในการนำมาปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ส่งผลให้ทูทางสังคมด้านนี้ ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพ ความเข้มแข็ง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม ตลอดจน ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ โดยคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นครูภูมิปัญญา มีความปรารถนาในการถ่ายทอด การส่งต่อองค์ความรู้ที่มีคุณค่าให้กับลูกหลาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการรักษาองค์ความรู้ไว้สืบทอดไป ดังคำกล่าวของเรียม ฟิงยาง ที่กล่าวว่า “ยายอยากสอนให้ลูกหลาน ยายสอน ยายบอกให้เต็มที่ ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ ให้สืบทอดไว้” (เรียม ฟิงยาง, 2567) อีกทั้ง เนื่องด้วยการที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ มีจุดเด่นของการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยมีคนหรือทูทางสังคมด้านบุคคล เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มยังคงดำรงชีวิตบนวิถีวัฒนธรรม สมาชิกในชุมชน ยังคงเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มร่วมกันและแสดงออกผ่านการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อถ่ายทอด และสร้างการเรียนรู้ การเป็นต้นแบบของการปฏิบัติให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อมาและการเผยแพร่คุณค่าและจุดยืนทางวัฒนธรรมให้กับสมาชิกในสังคม (สุทธาทิพย์ อร่ามศักดิ์, 2567)

อภิปรายผล

การศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของทุนทางสังคม มาใช้ในการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำมีทุนทางสังคม ทั้ง 10 องค์ประกอบ คือ เครือข่าย ความไว้วางใจ วัฒนธรรม สมรรถนะของคนและผู้นำ ความสัมพันธ์ทางสังคม องค์ความรู้และภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม สถาบัน ความร่วมมือ และบรรทัดฐาน โดยทุนทางสังคมแต่ละองค์ประกอบ ล้วนมีความเชื่อมโยงและหล่อหลอมการดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไมตรี อินทรีย์ยะ ที่กล่าวถึงทุนทางสังคมในฐานะของชีวิตประจำวันของบุคคล ชุมชน อันประกอบด้วย การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคม ความมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การอาศัยอยู่ร่วมกันกับเพื่อนบ้านแบบญาติมิตร การให้ความร่วมมือ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจกัน กอปรกับ ทุนทางสังคม มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกในการพัฒนาประเทศที่ประสบปัญหาด้านวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะต้องนำทุนทางสังคม เกี่ยวกับความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ความเชื่อ มาเป็นศักยภาพในการพัฒนา (ไมตรี อินทรีย์ยะ, 2560)

การแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนและแนวทางในการนำทุนทางสังคมมาขับเคลื่อนการพัฒนา อัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านบุคคล สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจให้กับสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับที่ Bourdieu & Trans กล่าวถึง การที่ทุนทางสังคม เกิดจากการรวมกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย ทุนทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการที่ทุนทางสังคมในรูปแบบความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคมมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้ทุนทางสังคม มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมในทุกมิติ โดยมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจควบคู่กับการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนา (Bourdieu, P. & Trans, R.N., 1986) และการศึกษาของวิภาณี เผือกบัวขาวและคณะ ที่ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมและความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เรียกว่า “SES Model” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การสืบทอด การฝึกทักษะ องค์ความรู้ การมีส่วนร่วมในการออกแบบแนวทางการพัฒนา การต่อยอดการผลิตสินค้า ที่สามารถนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการของสมาชิกในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านอาชีพ รายได้ และการพัฒนาด้านสังคม ในด้านของการสร้างความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในชุมชน และการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (วิภาณี เผือกบัวขาวและคณะ, 2567)

ข้อค้นพบจากการศึกษา เป็นการนำเสนอประเด็นของการให้ความสำคัญกับการนำองค์ประกอบของทุนทางสังคมมาใช้ในการพิจารณาแนวทางการพัฒนาที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับประชาชนไปจนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ โดยการนำบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมา มาทบทวนและปรับกระบวนการพัฒนา โดยการเริ่มต้นจากการค้นหาทุนทางสังคมหรือศักยภาพของชุมชน บนพื้นฐานของการเคารพในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนา โดยเฉพาะมิติด้านวัฒนธรรม ที่มีได้มีความหมายเพียงแค่ระบบคุณค่า ศีลธรรม และภูมิปัญญา แต่จะต้องให้ความสำคัญกับมิติด้านวิถีคิด การปฏิบัติทางสังคม ซึ่งการพัฒนาในมิติวัฒนธรรม จะต้องสร้างกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างประชาสังคม

การสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน และการเคารพสิทธิ การยอมรับความหลากหลายในฐานะของความเป็นพหุสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562)

การนำองค์ประกอบของทุนทางสังคมมาใช้เป็นพลังหรือศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนา ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนนิคมต่างๆ ดังเช่น การศึกษาของพระปลัดประพจน์ สุภาโตและคณะ ค้นพบข้อมูลเกี่ยวกับการนำทุนทางสังคม ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการจัดการทุนทางสังคมอย่างเป็นระบบ (พระปลัดประพจน์ สุภาโตและคณะ, 2563) ประกอบด้วย การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา การที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเป็นการพัฒนาที่นำเอารากฐานทุนทางสังคมและภูมิปัญญาของชุมชนมาเป็นศักยภาพหรือปัจจัยในการพัฒนา บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การร่วมกิจกรรม การมีความร่วมมือ ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีการสืบทอดองค์ความรู้และการต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างสมดุล ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ชุมชนมีศักยภาพด้านทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันและนำมาสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นประโยชน์ต่อชุมชน ดังเช่น ชุมชนมีการจัดการทุนทางสังคม รวมทั้ง การนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า ไม่ว่าจะเป็น การสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชนที่มีการร่วมกันขับเคลื่อน การจัดกิจกรรม การสืบทอด การแสดงออกทางวัฒนธรรม การได้รับการสนับสนุน การเข้ามาเป็นภาคีของบุคคล หน่วยงาน ภายนอกชุมชน การมีความไว้วางใจต่อกันในการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาบนพื้นฐานของการเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การมีทุนทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น การรักษาไว้ซึ่งมรดกหรือการแสดงออกซึ่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีความเข้มแข็ง การมีผู้นำที่มีศักยภาพ ความรู้ ความพร้อม ได้รับการยอมรับ ความศรัทธาจากสมาชิกในชุมชน ทั้งผู้นำตามธรรมชาติ ตลอดจน ผู้นำที่เป็นทางการที่มีการดำเนินงานร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยกัน กับบุคคลภายนอก ที่มีความสัมพันธ์กันทางสังคม การมีมรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ที่ยังคงมีการนำมาใช้ประโยชน์ การแสดงออกซึ่งวิถีชีวิตในปัจจุบัน การรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การสืบทอด การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน อีกทั้งการทำงานร่วมกับสถาบันอื่นๆ ทางสังคม ภายใต้ความร่วมมือ ตลอดจน การมีบรรทัดฐานทางสังคม ที่นำมาซึ่งการมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต แบบแผนทางวัฒนธรรมที่ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความเข้มแข็ง ได้รับการยอมรับในฐานะของพื้นที่ แหล่งศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรม การพึ่งตนเอง ความโดดเด่นด้านสังคม วัฒนธรรม กอปรกับ การสืบทอด การอนุรักษ์ ควบคู่กับการพัฒนาในสังคมปัจจุบัน

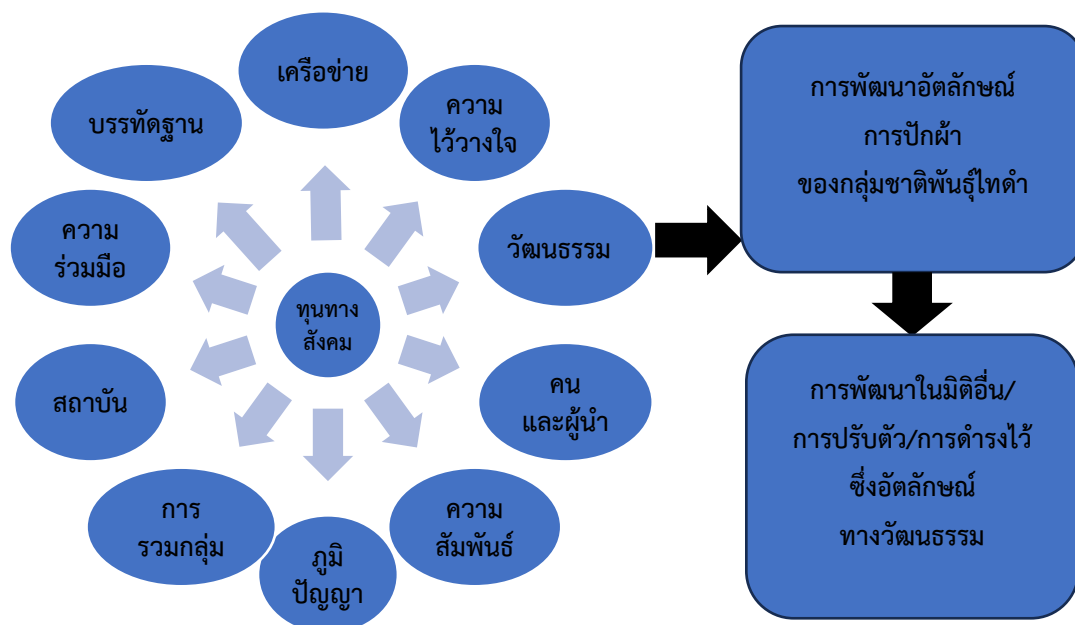
องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาและวิเคราะห์ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เกิดข้อค้นพบเกี่ยวกับทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ที่สอดคล้องกับข้อมูลทางวิชาการที่มีการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทำให้องค์ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับทุนทางสังคม ทั้ง 10 องค์ประกอบ คือ เครือข่าย ความไว้วางใจ วัฒนธรรม สมรรถนะของคนและผู้นำ ความสัมพันธ์ทางสังคม องค์ความรู้และภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม สถาบัน ความร่วมมือ และบรรทัดฐาน เป็นสิ่งยืนยันถึงความพร้อมหรือศักยภาพของชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อนำมาสู่การพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับปัญหา

และความต้องการของชุมชนและการให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนบนมิติรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์กลางหรือแบบแผนในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ นอกจากนี้ การศึกษา ทำให้พบข้อค้นพบ ว่า การพัฒนาหรือการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์ในมิติอื่นๆ ที่มีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์การปักผ้า ดังเช่น การจัดตั้งตลาดภูมิปัญญาเพื่อเป็นสถานที่ในการแสดงออกทางวัฒนธรรม การจำหน่าย แลกเปลี่ยนสินค้าทางวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าเย็บ ผ้าปัก การจัดกิจกรรมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับลายผ้า การเย็บ การปักผ้าให้กับ เด็ก เยาวชนในชุมชน รวมทั้ง บุคคลภายนอกที่สนใจ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ผ่านศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ การจัดงานประเพณี หรืองานวัฒนธรรมประจำปี ทำให้แบบแผนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง การแสดงออกถึงการมีตัวตนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบนพื้นที่ของความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

ข้อค้นพบเกี่ยวกับทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ สามารถนำเสนอในรูปแบบตัวแบบองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่า ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นปัจจัยสำคัญหรือการเป็นศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า โดยชุมชนมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ประกอบด้วย การดำเนินงานในลักษณะการเป็นเครือข่าย การอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การให้ความสำคัญกับรากเหง้าและการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การมีทุนด้านบุคคลหรือคนที่มีสมรรถนะและคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี การขับเคลื่อนชุมชนด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติและการพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนกัน การมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต การแสดงออกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์และการประกอบอาชีพ

การรวมตัวกันในรูปแบบกลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม ภายใต้ความเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่น มีการทำงานเชื่อมโยงประสานความร่วมมือกัน ภายใต้การมีบรรทัดฐานทางสังคมที่สืบทอดกันมาและมีการยอมรับการนำมาปฏิบัติร่วมกันในชุมชน การพิจารณาศักยภาพของชุมชน ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมผลักดันการพัฒนาบนฐานขององค์ความรู้และภูมิปัญญา การเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการพัฒนา มากยิ่งขึ้น การส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปักผ้า การสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าปัก การพัฒนาพื้นที่แห่งการเรียนรู้ในชุมชน การเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ เพื่อสร้างโอกาสในการรับรู้ของบุคคลทั้งในชุมชน ภายนอกชุมชน พร้อมกับการสนับสนุนการแสดงผลทางวัฒนธรรม การจัดงานประเพณีประจำปีของชุมชนและระดับตำบลอำเภอหรือจังหวัดต่อไปในอนาคต 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน/สังคม เนื่องด้วย การศึกษาข้อมูลทุนทางสังคมของชุมชน นับว่า เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าของชุมชน มีประโยชน์ต่อชุมชนในการนำไปดำเนินการเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า ที่ชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพหรือทุนทางสังคมด้านต่างๆ มาบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ครุภูมิปัญญา สมาชิกในชุมชน ร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือของชุมชน ควบคู่กับการให้ความสำคัญในการถ่ายทอด การรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ดีงาม 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การวางแผนการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ให้ทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ในฐานะของการเล็งเห็นคุณค่าของการคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ มีศักยภาพ บทบาทในการพัฒนาพื้นที่ จึงควรมีการกำหนดนโยบายหรือแผนการดำเนินงานตั้งแต่ระดับชุมชน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน แผนการดำเนินงาน แผนปฏิบัติราชการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เกี่ยวกับการส่งเสริม การสนับสนุนการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม ภายใต้การเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป การนำข้อมูลทุนทางสังคมในแต่ละด้านมาวิเคราะห์ร่วมกันกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการกำหนดแนวทางที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ควรมีการศึกษาระดับของศักยภาพของทุนทางสังคมแต่ละองค์ประกอบ เพื่อร่วมกันพิจารณาแนวทางในการนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ทองแก้ว. (2561). ชุมชนดอนมะลิ: ศูนย์กลางวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 5(1), 175-192.
- ชญานิ์ สาริพัฒน์. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- นฤมล ชุนวิช่วยและเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2566). ถิ่นทุนทางสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- นันทวัช นุนารณ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 17-26.
- ปณณพงศ์ วงศ์มาศรี. (2559). ทุนทางสังคมกับข้อเสนอเชิงนโยบายของการบูรณาการทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. Asian Journal of Arts and Culture, 16(1), 99-114.
- พระปลัดประพจน์ สุภาโตและคณะ. (2563). ทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(3), 828-840.
- ภัสรา ฐิพันธ์. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)

- ไมตรี อินทรีย์ยะ. (2560). ทูทางสังคม. วารสารนาคนุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 9(2), 14-25.
- เรียม พึ่งยาง. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- วิภาณี เพื่อกบัวขาวและคณะ. (2567). รูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมและความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(2), 151-163.
- ศุณย์มานุษยวิทยาสรีนธร. (2566). ไทดำ. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2567 จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/177/>
- สมคิด ทับทิม. (2562). การพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคม ตำบลจันดี อำเภอนาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 9(2), 69-85.
- สุเดช หมุกอง. (6 ตุลาคม 2562). ความต้องการในการพัฒนาเกี่ยวกับการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- สุทธาทิพย์ อร่ามศักดิ์. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอบึงนาราง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 473-488.
- อมฤต นิจอาคม. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2562). วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน: พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2561). การจัดการชุมชน : แนวคิดและทฤษฎีการจัดการ นโยบาย และกรณีศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bourdieu, P. & Trans, R.N. (1986). The Forms of Capital. In Richardson, J.C. (Eds.), Handbook of theory and research for the sociology of education. New York: Greenwood Press.
- Hanifan, L.J. (1916). The Rural School Community Center. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 67(1916), 130-138.